

De handschoenen van Renate Dorrestein

De NCRV heeft de handschoenen opgepakt van schrijfster Renate Dorrestein. In mei 1998 publiceerde zij in NRC Handelsblad het artikel 'Het fatsoen ligt aan flarden'. Zij plaatste het programma van Paul de Leeuw in het verband van een samenleving waarin geen respect meer bestaat voor de ander. Natuurlijk kreeg Dorrestein forse kritiek uit de grachtengordel (bijvoorbeeld van Theo van Gogh), maar opvallend was dat er ook veel applaus was voor haar moed. Zij lijkt tolk van een zwijgende meerderheid.

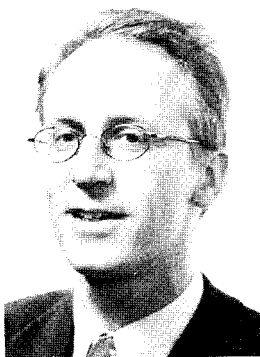
In de landelijke dagbladen van 1 december jongstleden adverteerde de NCRV paginagroot in de landelijke dagbladen met een appèl om lid te worden onder de titel 'FATSOEN'. De slogan is 'Ze laten mensen in hun waarde bij de NCRV'. Het getuigt van moed dat de NCRV een zo moralistisch woord durft te gebruiken om een nieuwe 'corporate identity' neer te zetten. In het CDA weten we zo langzamerhand hoe riskant het is om met moralistische slogans de markt op te gaan. We weten uit ervaring dat het levensgevaarlijk is om anderen de kans te geven jou morele superioriteit te kunnen verwijten. De NCRV-advertentie is zo listig opgesteld dat valkuilen handig worden omzeild.

Allereerst dat akelig bedompte woord 'fatsoen'. Meteen wordt afstand genomen van de associaties met 'fatsoensridders' en betuttelen en zaken als brandschoon geschrobdde stoepen en gluren vanachter vitrages'. De NCRV 'wil op zijn minst de omroep te zijn die zich niet wenst te schamen voor het woord fatsoen'. Alleen al het je niet schamen voor dat woord wordt voorgesteld als een enorm moedige stap. En dat is het misschien wel.

Een ander struikelblok is jezelf affichereren als christelijk, omdat daarmee veel niet-christenen zich uitgesloten voelen. Echter, wanneer het verband met de 'C' niet gelegd wordt is het ook niet goed. Men komt er daarom ruiterlijk voor uit

dat 'fatsoen' ingegeven wordt door het christelijk geloof'. Om de alarmbellen bij veel niet-kerkelijke/christelijke kijkers onschadelijk te maken, wordt snel toegevoegd dat het christelijk geloof niet expliciet gepredikt wordt; dat 'dat allemaal resulteert in leuke, amusante, educatieve en ontroerende programma's. (...) Program-

ma's waar je helemaal niet gelovig voor hoeft te zijn om ze te waarderen'. Het zijn listige oplossingen voor problemen die het CDA zeer bekend voorkomen. De 'coming out' van de NCRV is waarschijnlijk bevorderd door de toegenomen bezorgdheid over de verruwing

Drs. M. Jansen

van de samenleving. Er gaan steeds meer stemmen op voor een beschavingsoffensief. De discussie over zinloos geweld heeft geleid tot het besef dat er iets moeten gebeuren aan het beschavingspeil in Nederland. Van maatschappelijke organisaties in de sportwereld, het onderwijs en de media wordt terecht veel verwacht.

De actie van de NCRV roept indringend de vraag op of het wel juist is waar de overheid op aanstuurt met de publieke omroep (BBC-model). Lange tijd is de bescherming van de publieke omroep verdedigd met het beroep op pluriformiteit, kwaliteit en andere van dat soort mooie abstracte waarden. Het politieke draagvlak voor het instandhouden van externe pluriformiteit (een publieke omroep met omroepverenigingen) is echter langzaam afgekalfd. Dat kon gebeuren in een tijd waarin omroepverenigingen vooral bezig waren zichzelf staande te houden in een vijandig politiek klimaat waarin het niveau van de publieke moraal nauwelijks ter discussie stond. Het was in die context gemakkelijk om het bestel af te doen als een fossiel van de verzuiling. De functie van christelijke omroepverenigingen werd niet meer gezien. Nu steeds duidelijker wordt dat de samenleving niet kan zonder organisaties die zich inzetten voor een hoger beschavingspeil, krijgen christelijke organisaties die hun identiteit serieus nemen steeds meer 'zin'. Zij kunnen het vrij gemakkelijk en geloofwaardig opnemen voor een fatsoenlijke samenleving. Bovendien kunnen zij aan een dergelijk begrip concrete invulling geven. De kerk timmert ook aan de weg. De invloed van bisschop Muskens in het publieke debat zegt genoeg. Het CIDA heeft dezelfde voorsprong, maar weet daarvan nog onvoldoende gebruik te maken.

Het is wel de vraag of de herontdekking van de zin van christelijke organisaties niet te laat komt. Om mij tot de omroepverenigingen te beperken: deze zijn de afgelopen jaren fors beknot in hun vrijheid: zij zijn ondergeschikt gemaakt aan netcoördinatoren die een enorme invloed hebben op wat wanneer wordt uitgezonden; zij zijn niet meer vertegenwoordigd in de Raad van Bestuur van de NOS; zij hebben geen stevige greep meer op de professionals die voor hen werken.

Hoezeer een heldere en geloofwaardige 'corporate identity' ook van belang is, andere ferme stappen zijn nodig. Christelijke organisaties in verschillende sectoren zullen heel scherp moeten laten merken hoe waardevol ze zijn. In samenspraak moeten ze komen tot een verheldering van hun gemeenschappelijk maatschappelijke opdracht: bijdragen aan een hoog peil van beschaving. Een krachtig en duidelijk christelijk contrapunt is nodig.

De idealen liggen voor het oprapen: mensen in hun waarde laten, solidariteit, verantwoordelijkheid. Een publieke omroep met dergelijke vitale christelijke omroepverenigingen is een belangrijk tegenwicht tegen de verruwing en vervlakking die onmiskenbaar is. Netcoördinatoren zijn dan overbodig. Dan wordt de handschoen van Renate Dorrestein pas werkelijk opgepakt.

Drs. M. Jansen

In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer. Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.